

Forskningsintervjuet

Felles genetisk sårbarhet

Nina Strand

journalist i Tidsskrift for Norsk psykologforening

Fobier er arvelige, og personlighetsforstyrrelser er moderat arvelige, viser Nikolai Czajkowski. Med sin forskning ønsker han å bidra til en ny generasjon av diagnostiske verktøy.

HENGER SAMMEN: Nikolay Czajkowskis doktoroppgave er blitt til i et forskningsmiljø med Folkehelseinstituttet. Summen av forskning er det viktigste sier han. På bildet ser vi også kunstneren Marius Hauges skulptur *Eneggede tvillinger*.

Det er et omfattende materiale som ligger til grunn for doktorandens konklusjoner: Tvillingstudien ved Folkehelseinstituttet omfatter nesten 1500 tvillingpar, mens mer enn 46 000 personer har svart på spørsmål om angst og depresjon som del av Helseundersøkelsen i Nord-Trøndelag (HUNT 2). Funnene viser blant annet at passiv aggressiv, avhengig, unnvikende og tvangspregget personlighetsforstyrrelse er moderat arvelige og fobier arvelige.

Derimot ble en lavere arvbarhet av symptomer på angst og depresjon funnet i familier i Nord-Trøndelag enn det som tidligere har blitt påvist i tvillingstudier. Avhandlingen styrker forståelsen om at felles genetisk sårbarhet er en betydelig årsak til komorbiditet mellom ulike mentale lidelser.

– Når psykiske lidelser blir gruppert ut fra en felles genetisk sårbarhet, vil man kanskje trekke grensene opp annerledes enn i dag

I de siste tiårene er det blitt klart at en betydelig andel av risikoen for å utvikle mentale forstyrrelser kan tilskrives gener, men få studier skiller mellom påvirkningen av arv og av miljø.

– Selv når man kjenner årsaksfaktorene bak enkelte psykiske lidelser, er det fremdeles uvisst om man kan forklare at noen rammes av flere lidelser *samtidig* ut fra *felles* genetiske eller miljømessige faktorer, forteller Nikolai Czajkowski.

Doktoranden har også hovedfag i informatikk, noe han kunne dra nytte av i arbeidet med dette store tilfanget av data. På mange måter kom han til et dekket bord, synes han. Tvillingstudien og HUNT utgjør unike datasett, for eksempel har intervjuene som tvillingene har gjennomgått, tatt fra en til fem timer per person. En gullgrube for forskeren, som understreker at han ikke selv har deltatt verken med å utforme spørsmålene, eller i selve intervjuene.

Doktorarbeidet er blitt til i et forskningsmiljø der en legger stein på stein for å få innsikt i spørsmål som: I hvilken grad er psykiske lidelser arvelige? Hvorfor utvikler enkelte personer *flere* psykiske lidelser? Summen av forskningen er viktigere enn den enkelte undersøkelsen, og ingen resultater kan tas for gitt før de er replikert.

– Min rolle er ikke spesielt viktig, sier doktoranden beskjedent. – I naturvitenskap kan nok enkeltstudier en sjelden gang føre til paradigmeskifter, men i epidemiologien tenker vi mer kumulativt. Derfor blir det veldig feil når media kaster seg over enkeltstudier før funnene er etablert.

– Hvorfor er forskningen din viktig?

– Den vil kunne bidra til neste generasjon av diagnostiske verktøy. Det er mye usikkerhet rundt dette. Men ett av kriteriene som er foreslått, er å se på hvilke lidelser som påvirkes av felles gener. Når psykiske lidelser blir gruppert ut fra en felles genetisk sårbarhet, vil man kanskje trekke grensene opp annerledes enn i dag.

Kunnskapen som utvikles i dette forskningsmiljøet, er hovedsakelig grunnforskning. Det kan være en utfordring å bli spurt om nytteverdien, synes Czajkowski, men viser til hvordan forskning bidro til å endre forståelsen av schizofreni.

– Vår forskning utfordrer tradisjonelle forestillinger om at en person som vokser opp i et hjem med mentale lidelser med stor sannsynlighet vil bli rammet selv. Håpet er at vi etter hvert kan utvikle mer sofistikerte modeller for bedre å forstå interaksjonen mellom arv og miljø. Målet er å finne enkeltgener som sier noe om økt risiko, men også å forstå *hvorfor* de utgjør en risiko for å utvikle en bestemt lidelse.

nina@psykologforeningen.no

NIKOLAI OLAVI CZAJKOWSKI

- Forsker ved Folkehelseinstituttet, divisjon for psykisk helse, avdeling voksne. Tiltrer snart post.doc.-stilling samme sted.
- Forsvarte 4. desember 2009 sin avhandling Genetic epidemiology of mental health; Twin and family studies of personality disorders, phobias, and symptoms of anxiety and depression for ph.d.-graden ved Universitetet i Oslo.

Kontakt: nikolai.czajkowski@fhi.no